

به نام خدا

دانشگاه تهران

انتشارات دانشگاه فرهنگیان

اسناد تاریخی تربیت معلم در ایران

جلد اول

اسناد تاریخی دارالمعلمین

www.ketab.ir

پژوهش و تدوین

دکتر شهرام یوسفی فر

(عضویت علمی دانشگاه تهران)

دکتر امین محمدی

مقدمه ریاست دانشگاه فرهنگیان

«اسناد تاریخ تربیت معلم، برگ‌های زرین هویت، معرفت، دانش، روش و عملکرد تربیتی یک ملت است.»

تاریخ دو سده‌ای تربیت معلم نوین و رسمی ایران مملو از تجارب، فرازاها و نشیب‌ها، تحولات و تطورات خاص بوده است؛ با تأسیس دارالفنون که نقطه عطف تاریخ تعلیم و تربیت رسمی بود، کشور عزیز ما وارد مرحله جدیدی از تحولات ناظر بر اقتباس جهانی و بومی‌گرایی شد، ۶۸ سال بعد از دارالفنون، یعنی در سال ۱۲۹۸ ش. و تا زمان ما که حدود یکصد سال از آن تاریخ گذشته است، ایران از آغازگران نظام‌های تعلیم و تربیت صدساله اخیر برای آحاد جامعه بوده است.

با ورود به دوران شکوهمند انقلاب اسلامی و پیروزی نهضت امام خمینی (ره) در سال ۱۳۵۷ تا کنون که وارد دهه پنجم انقلاب شده‌ایم، نیز تربیت معلم از اهمیت، توجه، ارتقا، رشد و توسعه کمی و کیفی برخوردار نبوده است؛ اما بسیاری از نیروهای جوان تربیت معلم و فارغ‌التحصیلان آن هم در دستگاه‌های مختلف نظام مقدس جمهوری اسلامی و هم در دوران دفاع مقدس منشأ اثر و خدمات ارزنده و ماندگار زیادی شده‌اند. با تحول دیگر در سال ۱۳۹۰ و تبدیل مراکز تربیت معلم پیشین به دانشگاه فرهنگیان، شاهد آغاز فعالیت ۹۸ پردیس و مرکز (۶۴ پردیس و ۳۴ مرکز) در ۳۱ استان بودیم که طی این ده سال با اجرای برنامه‌های جدید و برگزاری دوره‌های چهارساله تربیت معلمان فرهیخته آینده‌گرا، مایه ترقی و رشد همه‌جانبه تربیت معلم شده‌اند.

اوج پذیرش و ایجاد فرصت برای جوانان مشتاق تربیت معلم در دانشگاه فرهنگیان در سال ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ رقم خورد و ان شاء الله با گام‌های پیش رو، برای تأمین منابع انسانی فرهیخته معلم و دبیر برای سال‌های آتی، برای همیشه کمبود معلمین در سطح کشور جبران خواهد شد.

ناگفته نماند طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ افق طراحی و برنامه‌های دانشگاه فرهنگیان ناظر بر سال‌های پیش رو و آینده‌نگری طراحی شده است؛ هم‌چنین در تقویت زیرساخت‌ها، فضاها، ساختار، منابع انسانی، بودجه و ارزشیابی گام‌های بلندی برداشته شد.

یکی از شاخص‌های مهم سه سال اخیر، بررسی مجدد و طراحی بیست رشته تحصیلی و فرآیند تصویب آن‌ها در گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم است که در حال نهایی شدن است. در حوزه پژوهشی نیز گام‌های بلندی برداشته شد که دانشگاه را به جلو پیش برد. حفظ اسناد تاریخ تربیت معلم و مستندسازی آن‌ها یکی از بهترین روش‌های حفظ پیشینه ملی و آیینیه تمام‌نمای گذشته یک ملت در عرصه‌های تعلیم و تربیت است.

حال که سالیان متمادی از آغازهای شروع‌ها و تحولات نظام تربیت معلم در این مرز و بوم و تاریخ تعلیم و تربیت گذشته است، اهتمام به حفظ، نشر و عرضه این اسناد ارزشمند به مثابه بخشی از میراث یک ملت و درحقیقت نمایش توان و ایمان ایرانیان در ارائه مدل‌های ممتاز آموزشی ناظر بر تحولات جهانی و نیاز بومی است؛ گرچه این مسیر بی‌نقص و ایراد نبوده است، به‌اذعان بسیاری از صاحب‌نظران تعلیم و تربیت و ارباب تحقیق، نظام و هویت تربیت معلم در ایران از ممتازترین نظام‌های منطقه و جهان بوده و هست و بسیار خوشحالم که در این برهه از زمان در دانشگاه فرهنگیان این توفیق یار شد تا این مجموعه مانا و ارزشمند با کمک و قلم و خرد معلمان و اساتید و همکاران تربیت معلم تهیه و عرضه شود تا برای نسل‌های بعدی کارنامه‌ای فراهم شود که آیینیه تمام‌نمای پیشینه تعلیم و تربیت در این کشور تاریخی، مذهبی، ارزشی و دینی باشد و خداوند را سپاس می‌گویم که این مهم به سرانجام رسید؛ الحمد لله!

دکتر حسین خنیفر ۱۳۹۹/۴/۹

فهرست

مقدمه	۹
۱. پیدایش موقعیت معلم در تاریخ معاصر ایران	۱۰
۲. تشکیلات تربیت معلم در ایران	۲۰
۳. دشواری‌های پژوهش در تاریخ تربیت معلم	۳۶
۴. اهمیت و ارزش مجموعه اسناد حاضر	۳۹
۵. روش تدوین اسناد	۴۳
۶. ساختار مجموعه کتاب‌های حاضر	۴۸

کتاب اول: اسناد تاریخی دارالمعلمین

فهرست اسناد	۵۳
متن اسناد	۶۷- ۷۸۶